

PANORÀMICA AMB «RIESLING»

«Amb subtil fumera,
dins la cafetera
bull la inspiració»

JOAN ALCOVER

Convencionalment parlant, es pot dir que som un àcrata, poc disciplinat —si més no, quan la disciplina es confon amb la cotilla de vella gran dama antiga—, no gaire respectuós i, gràcies als temps moderns, un *voyeur* de l'inevitable, o sia, com va escriure Llorenç Villalonga, «un locàndio». Total, que encara som viu: respir, tenc pell i sexe i pens amb tanta independència com em deixen les modernes tècniques publicitàries. Conseqüència: no pertany al ram dels escriptors morts. Sé que això és perillós, però no hi puc fer res més... Sobretot, perquè no tenc vocació de suïcida i perquè encara trob que el «riesling», lleugerament afruitat, és el millor estimulant de l'ànima.

Dic tot això perquè ja ningú no s'escandalitza de res i perquè a mi també m'agrada projectar, com es diu ara, una imatge concreta en un moment concret, si més no per tenir informada la concurrència.

Tanmateix he de dir que, quan em demanaren de prendre part en aquesta taula rodona sobre literatura catalana contemporània, se'm suscitaren alguns dubtes sobre la conveniència o no de participar-hi. En primer lloc, perquè estava segur que no seríem vint-i-quatre i que tampoc aquesta vegada no vindria el rei Artur; en

segon lloc, perquè, tot i no ser un espectre, això de representar subreptíciament les Illes és una mica complicat.

M'explicaré: no crec que el determinisme geogràfic, en principi, sigui el criteri més adequat, a hores d'ara, en parlar de literatura en particular o de cultura en general. Jo em sent tan identificat, a l'hora dels plantejaments estètics, històrics i valoratius, per un escriptor principatí o valencià com per un de mallorquí o menorquí. Però, és clar, una lliçó de realisme és bona per a tothom —també per a mi— i, atès que regna el principi de cada ovella al seu rodol i després ja veurem si arriben totes al mateix corral, tal volta no és tan mala idea aquesta de fer-nos coincidir en un punt d'encontre.

Doncs, malgrat aquesta prèvia, i sentint-me un xic infidel amb mi mateix, intentaré parlar-vos breument de l'evolució literària dels darrers anys a les Illes, tenint en compte que, per a mi, la literatura, tant la dels morts com la dels vius, és l'exercici del subjectivisme total. Precisament el subjectivisme de creadors i de teòrics és la sal, l'atractiu, la gràcia del fet literari actual. Sobretot si estam d'acord que es teoritza poquíssim i es dogmatitza amb escriu a qualsevol *boudoir*. Si més no, és el que pens ara, la qual cosa no vol dir que demà no pensi una cosa diferent: ja se sap, un cínic no es juga mai la salut física i mental a una sola carta immòbil.

En general, em sembla que en el panorama literari de les Illes no hi ha hagut mai, ni ara tampoc, ni grans dissidències ni grans dissonàncies. Tot funciona amb una certa rutina, a base d'esquemes heretats i lleugerament modificats any rera any. Només cal remarcar que, quan es produeixen valoracions «diferents», com ara la de Jeroni Salom i Manuel-Claudi Santos a *25 anys de literatura a Mallorca*, encara hi ha capacitat d'esglai i de rebombori, davant la impertinència que representa no tenir una «visió» coincident amb l'oasi més o menys oficial. No va servir de res a aquests dos autors advertir que no aspiraven «a ser crítics erudits, carregats de cites i llorers acadèmics» i que no volien fer «la foto familiar completa», perquè, tot i així, n'hi va haver que posaren el crit en el cel. Però la situació no era nova perquè ja va passar gairebé el mateix, amb més escàndol encara, a la darrerria dels cinquanta o al

començament dels seixanta, quan Blai Bonet va trobar que havia de fer també la seva personal valoració literària.

Quant a poesia, tothom ja sap que les Illes era una terra que produïa poetes amb una incontinència immisericorde. Sota cada pedra, hi podíeu trobar un grapat de poetes, era la dita. Tanmateix no faré referència al món de la poesia, tot i les incorporacions novelles i interessants (Margalida Pons, *Sis bronzes grisos d'alba*, 1986), perquè el temps que se m'ha destinat és poc i també perquè —ho confés— no l'he seguit amb la mateixa assiduitat que la narrativa, encara que conegui prou bé la tasca poètica de Damià Pons, Manuel-Claudi Santos, Jaume Pomar, Josep Albertí i Andreu Vidal, entre d'altres.

Doncs bé, aquesta incontinència poètica s'estroncà en els anys setanta i aleshores fou l'eclosió dels narradors o novel·listes. Darrerament, el fenomen s'ha estabilitzat una mica. Vull dir que surten narradors, però sense gaires presses. Els de la darrera fornada són pocs: Gabriel Galmés, nat el 1962 (*Parfait amour*, 1986; *El rei de la casa*, 1988), i Jaume Capó, nat el 1964 (*Trànsit*, 1987); a aquests noms, però, cal afegir-hi el del veterà Jaume Pomar, que ha fet la primera incursió en el món de la narrativa (*Un dia o l'altre acabaré de legionari*, 1988), i el de Valentí Puig, una revelació un poc tardana, ja que l'escriptor va néixer el 1949 i va publicar el seu primer llibre el 1982 (unes cinc o sis obres des de *Bosc endins a Somni Delta*, 1987). I poca cosa més, llevat del menorquí Damià Borràs (1957), que ha publicat un sol llibre de gènere negre (*El preu del marès*, 1983).

En fi, que els narradors dels setanta continuen ampliant la seva bibliografia personal: Janer Manila, Antònia Vicens, Llorenç Capellà, Pau Faner, Maria-Antònia Oliver, Antoni-Lluc Ferrer i jo mateix, entre d'altres, sense oblidar el nom d'un escriptor d'una generació anterior, Miquel Àngel Riera, ni la sorprenent i engrescadora activitat de Jaume Vidal Alcover, que darrerament ens ha ofert dues novel·les excel·lents: *La vida fàcil* i *Els intocables* (ambdues publicades el 1987). També s'han produït recobraments, sempre necessaris després d'anys de silenci absurd i inqualificable. Em referesc a Blai Bonet, el qual ha vist reeditades *Mister Evasió*

(1987), novella de trencament, fonamental per a entendre l'evolució narrativa dels seixanta i setanta, i *El mar* (1988).

Atès tot això, no crec que hi hagi gaires inconvenients a dir que la salut literària és més que satisfactòria i que la continuïtat sembla garantida. Sobretot si tenim en compte que el ciment turístic de les Illes és molt i la demografia, limitada (sempre convé recordar allò que diu Josep M. Llompart: que la població de Menorca, Eivissa-Formentera i Mallorca cabria a l'Hopitalet de Llobregat, i encara hi mancaria gent), la qual cosa no permet gaires espectacularitats.

Pel que fa a la qualitat, als plantejaments, als temes, a la incorporació de noves tècniques narratives, la cosa canvia, i tocar aquest punt tal vegada permetria un debat més arriscat i probablement crispat. Personalment crec que a les Illes no hi ha hagut fenòmens de trencament literari i que, des de Salvador Galmés (un narrador incomprensiblement oblidat) fins a Blai Bonet en els nostres dies, no hi ha hagut gaires provatures de comunicar, de percebre el món literari dels autors. Deixant de banda l'encert de Jaume Pomar de trobar un llenguatge col·loquial molt adaptat al món narratiu que expressa i la introducció de la ironia anglosaxona que fa Valentí Puig en els seus escrits, em sembla que el fet més remarcable, per la repercussió que ha tingut entre els lectors —per primera vegada es dona un petit símptoma de consumisme, la qual cosa és insòlita en un país no normalitzat—, és que alguns autors (quatre o cinc) han decidit provar l'aventura de la novella de gènere. De gènere negre, per més senyes. Però, ja dic, han predominat la tècnica i la concepció tradicionals.

He d'acabar, i em deix massa coses en el tinter. Només dir que és difícil d'entendre i d'interpretar el fet literari a les Illes, si no se'n té en compte l'evolució social i econòmica, producte del turisme de masses. Hauríem d'haver vist com una societat rural, eminentment pagesa, passa a ser un monstre híbrid de sector terciari i analitzar com aquest trauma evident es reflecteix en el món narratiu dels escriptors o en forma part. Però no és possible. Que els espectres me'n perdonin la debilitat.

ANTONI SERRA